

Hestehov – en medisinsk plante

Om våren, i mars–april og ofte før telen er gått av jorden, titter en gul blomst frem, helst på leirholdig, fuktig, ikke for sur jord. Det er hestehoven, også kalt leirfivel. Den finnes over hele landet, men ikke så hyppig på Vestlandet som på Østlandet.

Blomsterknoppene anlegges om høsten slik at straks frosten forsvinner i bakken, strekker blomsterstilken seg med rekordfart mot overflaten. Hestehov hører til kurvplantefamilien. Den er et fælt ugress med et vidløftig rotsystem (1).

Først når blomstringen er over dukker bladene opp, og navnet hestehov kommer til sin rett. Bladene har form som hoven på en hest, og dette har gitt navn til planten på mange språk: dansk løfod, engelsk colts-foot, tysk Eselhuf. Også i svensk brukes hästhov, selv om tussilago er den mest kjente betegnelsen.

Bladene blir ofte store, 25–30 cm i tverrsnitt, det største jeg har målt var 36 cm. De vokser ofte så tett at de danner et sammenhengende teppe og kveler underliggende vegetasjon. Det er bladene som har gitt hestehov medisinsk ry.

Det latinske navn er tussilago farfara. Tussis er hoste, ago betyr jeg driver eller jager, altså hostefordrivende. Farfara er et gammelt navn av ukjent betydning brukt av Plautus, død 184 f.Kr. (2).

Bladene inneholder slim, garvestoff, bitterstoff, salpeter og pyrrolizidin-alkaloider (3). Slimet virker hostestillende, garvestoffet sårlegende.

Drogen (tørket plantedel) folia tussilaginis farfaræ står omtalt i den første norske farmakopé, *Pharmacopoea norvegica* i 1854. Den er skrevet på latin. Der står det oppskrift på bryststøp som blant annet inneholder anisfrukt, hylleblomster, kongsløysblomster, hestehovblader og lakrisrot (4). Hestehovbladene må samles i juni–juli. Fem deler friske blad gir om lag en del droge.

Slimet virker hostedempende idet det beskytter irriterte slimhinner (1–3). I Norge ble lågen (utkok) brukt mot astma og bronkitt, i noen bygger mot kikhoste. Teen var en viktig medisin mot forkjølelse (3, 5). Bladene er i ganske stor utstrekning blitt lagt på sår og svuller (5).

Drogen er omtalt i den norske farmakopé i 1854, 1870 og 1879, men ikke i farmakopeen fra 1939. Først i januar 1982 ble heste-

hovbladdrogen tatt ut av salget fra Norsk Medisinaldepot, da det har vist seg at drogen inneholder levertoksiske stoffer (pyrrolizidin-alkaloider), som er karsinogene (6).

Hestehoven har også vært mye benyttet som fargeplante og gir grågrønne eller gule til brune farger. Med jernvitriol som beismiddel kan man få fine grånyanser (2, 5).

I trange tider har hestehovblad vært brukt som tobakk (2). Den var en vesentlig bestanddel av den beryktede English herb tobacco, og soldatene i den første verdenskrig brukte mye hestehovblad i pipene sine.

– Kjell A. Nøkleby, Sandvika

Litteratur

1. Fægri K. Norges planter. Bd. 2. Oslo: Cappelen, 1960.
2. Ryvarden L. Norges planter. Bd. 4. Oslo: Cappelen, 1994.
3. Høeg OA. Våre medisinske planter. Oslo: Forlaget Det Beste, 1984.
4. Pharmacopoea norvegica. Rigia autoritate edita. Christiania: Typis Brøgger & Christie, 1854.
5. Høeg OA. Planter og tradisjon. Oslo: Universitetsforlaget, 1975.
6. Lewis WH, Elvin-Lewis MPF. Medical botany. New York, NY: John Wiley, 1977.

Bladene har form som hoven på en hest. Dette har gitt navn til planten på mange språk. Det latinske opphavet, tussilago farfara, betyr hostefordrivende. Begge foto K.A. Nøkleby

Beste oversiktsartikkel i Tidsskriftet premieres

Tidsskrift for Den norske lægeforening har opprettet en pris for årets beste oversiktsartikkel. Prisen er på 30 000 kroner og tildeles forfatteren(e) av den artikkelen som bedømmes som den beste oversiktsartikkel i løpet av et kalenderår (et volum av Tidsskriftet). Prisen utdeles første gang for den beste oversiktsartikkel som blir publisert i 2001.

Formålet med prisen er å påskjønne en faglitterær sjanger som er meget populær og etterspurt blant leserne og å rekruttere flere gode oversiktsartikler til Tidsskriftet.

Ved bedømmelsen blir det lagt særlig vekt på:

- artikkelens systematikk og kildebehandling
- innholdets relevans for Tidsskriftets lesere
- disposisjon, fremstillingsform og lesbarhet
- illustrasjonsbruk

Bedømmelseskomiteen består av: overlege Karen Helene Ørstavik, medisinstudent Sigurd Høye, medisinsk redaktør Pål Gulbrandsen.

– Magne Nylenna, Tidsskriftet